

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

נשיאת משאות ביום טוב

(כ"ט ב') משנה: המביא כדי יין ממקום למקום (בתוך התחום), לא יביאם בסל ובקופה (לתת שלוש וארבע בתוך קופה וישאם, שנראה כמעשה חול לשאת משאות). אבל מביא הוא על כתיפו (אחת או שתיים, שמוכח שלצורך יום טוב הוא), או לפניו (בידו).

(המשך משנה): וכן המוליך את התבן (להיסק או לבהמה), לא יפשיל את הקופה לאחוריו (שגנאי הוא ליום טוב, שנראה כמתכוין למלאכה רבה, או להוליך למקום רחוק כדרך חול). אבל מביאה הוא בידו.

(ל' א') תנא: אם אי אפשר לשנות, מותר.

אתקין רבא במחוזא, דדרו בדוחקא (משא שאדם יחיד נושא על כתפו בחול בטורח), לדרו ברגלא (בקילשון, מפני שצריך לשנות). דדרו ברגלא, לדרו באגרא (בשני בני אדם במוט על כתפיהם). דדרו באגרא, לדרו באכפא (במוט בידיהם). דדרו באכפא, נפרוס סודרא עלויה. ואם לא אפשר (לשנות), שרי.

שיטות הראשונים

הבאת כדי יין בסל ובקופה בשבת: דעת תוספות, דביום טוב משום טרחא יתירא לא קפדינא, אלא משום דמחזי דעביד כעובדי דחול (היות שמוציא לחוץ, והרואה אומר לצורך חול מביאם), וא"כ עדיף טפי לאפושי בהלוכא, ויעשה דרך שנוי¹. אבל בשבת, אין מטלטל כי אם מזוית לזוית באותו בית, ולא הוי כעובדי דחול, ולמעוטי בהלוכא עדיף טפי (להביאן בסל או בקופה בפעם אחת), משום טרחא יתירא. ודעת הטור שאף בשבת, לא יביא בסל וקופה, משום עובדין דחול. **והשו"ע** סתם **כטור**, ובשם יש אומרים **כתוספות**. **והרמ"א** (במקום אחר) פסק **כתוספות**².

הולכת כדים מבית לבית באותה עיר, או במקום שאין רואים: כתב אור זרוע בשם ריב"א, דדווקא ממקום למקום, אבל מבית לבית בתוך העיר, אין צריך לשנות. וכן פסק הרמ"א³.

מהו השינוי שצריך לעשות: לידרו באכפא, רש"י פירש, במוט שבידיהם משום שינוי, ואף על פי שאינו להקל, מכל מקום שינוי הוא, ואינו מרבה טורח בשינויו. וכן פסק השו"ע⁴.

אם אי אפשר לשנות, מותר: רש"י פירש, שאין לו סודר לכסותו. **והטור** פירש, דהיינו שזימן אורחים הרבה. וכן נקט השו"ע⁵.

¹ כי היכי דלא לתחזי דעביד כעובדי דחול ופעמים נמי דאסור לאפושי בהלוכא אע"ג דמעט במשאוי כיון שאין משנה מדרך חול.
² שו"ע - אור"ח שכגה, רמ"א - אור"ח תקיח, (שם הרמ"א חילק, כשיטת תוספות, בין אם מוליך המשא מחוץ לבית, שאז הוי עובדין דחול, לבין אם מטלטלן מזוית לזוית באותה חצר. ועל פי ב"י וביאור הגר"א, אור"ח שכגה, ס"ק יז, ועיי"ש הערת ברכת אליהו). מקורות: תוספות (כ"ט ב', ד"ה המביא). ר"ן (טז א ברי"ף, ד"ה המביא). טור (אור"ח שכג).

³ אור"ח תקיח. רש"י כתב: ממקום למקום - בתוך התחום או על ידי עירוב. לא יביא בסל ובקופה - לתת שלש וארבע בתוך קופה וישאם משום דנראה כמעשה דחול לשאת משאות. אבל מביא על כתיפו - אחת או שתיים דמוכח דלצורך יום טוב. או לפניו - בידו. ודייק הב"י מדבריו, דבמוליך הכדים בחוץ במקום רואים דוקא הוא דאמרינן דלא יביאם בסל ובקופה, אבל מטלטל במקום שאין רואים כגון מזוית לזוית באותו בית מביא כי היכי דבעי. והביאו הרמ"א להלכה. מקורות: אור זרוע (חלק ב, הל' ס"י שנט).

⁴ אור"ח שכגה. מקורות: רש"י (ל' א', ד"ה דדרו באגרא).

⁵ אור"ח תקיח.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי
השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הל' יום טוב, סימן תקי)

ת. אף על פי שהתרה הוצאה ביום טוב אפלו שלא לצרה, לא ישא משאות גדולות כדרך שהוא עושה בחל, אלא צריך לשנות. כיצד, המביא כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקפה לתת לתוכו ארבעה או חמשה כדים ביחד, אלא יביאם על כתפו או לפניו אחד או שנים, דמוכח שלצורך יום טוב הביאם. הגה: ודוקא כשמוליכין ממקום למקום, אבל מזוית לזוית (בית יוסף בשם רש"י), או מבית לבית באותו חצר (אור זרוע), שרי בכל ענין.

ט. המוליך את התבן לא יפשיל את הקפה לאחוריו, אלא נוטלה בידו.

י. וכן משאות שדרךן לשא אותם במוט, ישא אותן על גבו מאחוריו; וסדרן לשא אותן מאחוריו, ישא אותן על כתפו; וסדרן להנשא על הכתף, ישא אותן בידו לפניו, או יפרש עליהן בגד וכל כיוצא בזה משנוי המשא; ואם אי אפשר, כגון שזמן הרבה אורחים וצריך למהר ולהביא לפניהם, עושה כדרך. במה דברים אמורים, בנושא על האדם אבל על גבי בהמה לא יביא כלל.

(או"ח, הל' שבת, סימן שכג)

ה. המביא כדי יין ממקום למקום, לא יביאם בסל ובקפה כדרך חל, אלא יביאם לפניו או על כתפו וכיוצא בזה, שישנה מדרך חל אפלו אין בשנוי קלות במשא; ואם אי אפשר לו לשנות, כגון שזמן אורחים הרבה וצריך למהר להביאו לפניהם, מתר. ויש אומרים דלמעט בהלויף עדיף, ויותר טוב להביאם בסל ובקפה בפעם אחת מלהביאם כל אחת (ואחת) בפני עצמה.

מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין

(ל' א') אמר ליה רבא בר רב חנין לאביי: **תנו** (להלן ל"ו ב'), אין מטפחין (בידיו) ואין מספקין (כף על ירך) ואין מרקדין (גזירה שמא יתקן כלי שיר). והאידינא דקא חזינן דעבדן הכי, ולא אמרינן להו ולא מידי!

אמר ליה: ולטעמיה, הא דאמר רבה: לא ליתבי איניש אפומא דלחיא, דלמא מגנדר ליה חפץ (ברה"ר חוץ ללחי) ואתי לאתווי, והא הני נשי דשקלן חצבייהו ואזלן ויתבן אפומא דמבואה, ולא אמרינן להו ולא מידי! אלא הנח להם לישראל, מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. הכא נמי הנח להם לישראל, מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין.

והני מילי בדרבנן. אבל בדאורייתא, לא.

(ודחי) ולא היא! לא שנא בדאורייתא ולא שנא בדרבנן, לא אמרינן להו ולא מידי! דהא תוספת יום הכפורים (שצריך להתחיל ולהתענות מבעוד יום) דאורייתא הוא (מ'ועניתם את נפשותיכם בתשעה"), ואכלי ושתו עד שחשכה, ולא אמרינן להו ולא מידי.

שיטות הראשונים

מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין: כתב הרי"ף, דהני מילי, במילי דידיעין בודאי דלא מקבלי מינן. אבל במידי דלא ידעינן, מחוייב למחות בידם. וכתב הרא"ש בשם בעל העיטור, דוקא במידי דאתי מדרשא, כגון תוספת עינוי דיום

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי
השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הכפורים. אבל במידי דכתיבא באורייתא בהדיא, מחינן בהו וענשינן להו עד דפרשי. והר"ן כתב (כתירוץ א) דאף במידי דכתיב בהדיא בדאורייתא, לא מחינן בהו.⁶ והרמ"א פסק כבעל העיטור.⁷

כתב בנימוקי יוסף הא דמצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע (יבמות ס"ה ב') הני מילי ברבים. אבל ביחיד, צריך להוכיחו עד שיכנו או יקללנו, כדאיתא בערכין (ט"ז ב'). וכן פסק הרמ"א.⁸

תוספת יום הכיפורים: כתב הר"ן⁹ בשם מפרשים, שתוספת עינוי של יוה"כ יש לו שיעור, אלא דלא ידעינן ליה. וכן כתב הרא"ש שלא נתברר שיעורו, וצריך לפרוש קודם בין השמשות מעט. וכן כתבו תוספות, סמ"ג וסמ"ק. וביאר הר"ן, שכיון שצותה תורה תוספת, צריך להוסיף מחול על הקדש אי זה זמן, חוץ מן הזמן שהוא נזהר בו מן הספק.¹⁰ וכן פסק השו"ע.¹¹

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות יום הכיפורים, סימן תרח)

- א. אוכלים ומפסיקים קדם בין השמשות שצריך להוסיף מחל על הקדש; ותוספת זה אין לו שיעור, אלא קדם בין השמשות, שזמנו אף ות"ק אמה קדם הלילה, צריך להוסיף מחל על הקדש מעט או הרבה.
- ב. נשים שאוכלות ושותות עד שחשכה, והן אינן יודעות שמצוה להוסיף מחל על הקדש, אין ממחין בידן כדי שלא יבואו לעשות בידן. הגה: והוא הדין בכל דבר אסור אמרינן: מוטב שיהיו שוגגין ולא יהיו מזידין; ודוקא שאינו מפרש בתורה, אף על פי שהוא דאורייתא; אבל אם מפרש בתורה, מוחין בידן (ר"ן פ"ד דביצה ורא"ש בשם העטור). ואם יודע שאין דבריו נשמעין, לא יאמר ברבים להוכיחו, רק פעם אחת, אבל לא ירבה בתוכחות מאחר שיודע שלא ישמעו אליו; אבל ביחיד חייב להוכיחו עד שיכנו או יקללנו (ר"ן סוף פרק הבע"י).

ערימת תבן ועצים שבמוקצה אם נחשבים מוקצה

(כ"ט ב') (המשך משנה): ומתחילין בערימת התבן (להיסק, ואע"פ שלא זימנה מבעוד יום, ולא היה רגיל להסיק ממנה), אבל לא בעצים שבמוקצה (רחבה שאחורי בתים, שם שמים דברים שאין דעתו ליטול עד זמן מרובה).

⁶ בעל העיטור כתב כן כדי ליישב סוגייתנו עם סוגיא דמסכת שבת (קמ"ח ב') דהתם אסיקא דדוקא דברבנן, אבל בדאורייתא מחינן בהו. וכן הקשה הר"ן, וכתב בתירוץ א, דכדסוגיין נקטינן, כיון דעביד עובדא ולא מחו בהו בדאורייתא. והוסיף: מיהו איכא מאן דאמר, דדוקא מידי דלא כתיב בהדיא וכו'.

⁷ או"ח תרח, מקורות: רא"ש (סי' ב). ר"ן (טז ב ברי"ף, ד"ה והך).

⁸ או"ח תרח, ונראה מדבריו שהבין שדברי הנמוקי יוסף הם קולא בחיוב התוכחה בדבר המפורש בתורה. מקורות: נימוקי יוסף (סוף פרק הבא על יבמתו, יבמות כא ב ברי"ף, ד"ה דבר הנשמע).

⁹ הר"ן ביאר שעל כרחק לא היו אוכלים ושותים עד שחשיכה ממש, שאם כן, הרי מכניסין עצמן לספק יום הכיפורים עצמו! אלא סמוך לחשיכה קאמר. והתקשה הר"ן, אם כן מדוע נמחה בהן? והוא על כרחינו מוסיפין קצת דאי אפשר לצמצם!

¹⁰ שכן למ"ד שהדין 'ספק דאורייתא לחומרא', הוא מדין תורה, אם כן מדוע היתה תורה צריכה להזהיר על התוספת, הרי בלאו הכי מחויב להיזהר בו מן הספק, דספק דאורייתא לחומרא!

¹¹ או"ח תרח, מקורות: ר"ן (טז ב ברי"ף, ד"ה דאכלו). תוספות (ד"ה דהא). רא"ש (פרק בתרא דיומא, סי' ח). סמ"ג (עשין לב). סמ"ק (סי' רכא).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

(ל' א') (שנינו במשנה): ומתחילין בערימת התבן. אמר רב כהנא: זאת אומרת מתחילין באוצר תחלה. מני? רבי שמעון היא, דלית ליה מוקצה. אימא סיפא: אבל לא בעצים שבמוקצה, אתאן לרבי יהודה, דאית ליה מוקצה! הכא בארזי ואשוחי עסקינן (אין אדם מסיק אותן, דעומדין לבנין), דמוקצה מחמת חסרון כיס, ואפילו רבי שמעון מודה.

איכא דמתני לה אסיפא: אבל לא בעצים שבמוקצה. אמר רב כהנא: זאת אומרת אין מתחילין באוצר תחלה. מני? רבי יהודה היא דאית ליה מוקצה. אימא רישא מתחילין בערמת התבן, אתאן לרבי שמעון דלית ליה מוקצה!

התם בתבנא סריא (נרקב ומסריח שאין ראוי למאכל בהמה, וסתמו לעצים ולא לאכילה).

(ומקשה) תבנא סריא הא חזי לטינא (לטיט ללבון לבנים)!

(ומתרץ) דאית ביה קוצים (ואינו יכול לגבלו בידיו ורגליו).

שיטות הראשונים

נטילה מערימות תבן ביום טוב: כתב הטור,⁴² דלרבי שמעון דלית ליה מוקצה, מתחילין בערימת התבן, אף על פי שאינו עומד להסקה (אא"כ מוקצה מחמת חסרון כיס). ולרבי יהודה דאית ליה מוקצה אין מתחילין, אלא אם כן אינו עומד אלא להסקה. ולדינא, דעת רי"ף, רמב"ם, ועוד, שהלכה ביום טוב כרבי יהודה. ודעת רבינו תם, ר"י, ועוד, שהלכה כרבי שמעון. והשו"ע פסק כרי"ף ורמב"ם. והרמ"א כתב שיש מתירין.⁴³

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות יום טוב, תצה)

ד. מְקַצֵּה, אִף עַל פִּי שְׂמֵתָר בְּשֶׁבֶת הַחֲמִירוּ בּוֹ בְּיוֹם טוֹב וְאַסְרוּהוּ. הַגֵּה: וְיֵשׁ מִתִּירֵינִי מְקַצֵּה אֶפְלוּ בְּיוֹם טוֹב (טור בְּשֵׁם פּוֹסְקִים)...

(או"ח, הלכות יום טוב, תקיח)

ז. מִתְחִילִין בְּעֵרְמוֹת הַתְּבָן, אִם הֵיא תְבַנָּא סְרִיא (פי' סְרוּחָה) וְאִית בֵּיהּ קוֹצִים, שְׁעוּמֵד לְהַסְקָה.

נטילת עצים מן הסוכה

(ל' ב') **משנה:** אין נוטלין עצים מן הסוכה, אלא מן הסמוך לה.

(ומברר) מאי שנא מן הסוכה דלא, דקא סתר אהלא (כיון שביטלו לגבי הסכך), מן הסמוך לה נמי קא סתר אהלא!

⁴² הב"י (תקיח, ז), התקשה, מה בא הטור להשמיענו. עיי"ש.

⁴³ שו"ע (או"ח תקיח, ז; תצה, ד). רמ"א (תצה, ד). והרמ"א לא הגיה בסי' תקיח, ז, דסמך אדלעיל. משנ"ב תקיח, ס"ק לז). למקורות והרחבה בסוגיית דין מוקצה ביום טוב, ראה סוגיא אחרונה במסכת, בשיטות הראשונים.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי
השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

א"ר יהודה אמר שמואל: מאי "סמוך", סמוך לדפנות (שלא נארגו עם הדופן, ולא בטלו לגבה¹⁴).

רב מנשיא אמר: אפילו תימא בשאין סמוך לדפנות (אלא סמוך לסכך), כי תניא ההיא באיסורייתא (חבילות של קנים. מדלא התיר אגדם, לא בטלם לגבי הסכך, אלא להצניעם שם).

שיטות הראשונים

נטילת עצים מחבילות קנים שסמוך לסכך: רי"ף ורא"ש כתבו דברי שמואל ודברי רב מנשיא.¹⁵ וכן רי"ד, אור זרוע, רשב"א, וריא"ז. אבל הרמב"ם השמיט דברי רב מנשיא, וכתב: "נוטלין עצים הסמוכין לדפני סכך ומסיקין בהן".¹⁶ וכן השו"ע השמיטו. והרמ"א הביאו.¹⁷

נתכוין לעבות הסוכה: כתב רשב"א, דהוא הדין מצי לאוקומה בסמוך ממש (לסכך) ובלא איסורייתא, ובשלא נתכוון לעבותה¹⁸. דכל שנתכוון לשים עליה להצניע, הרי זה כאיסורייתא.¹⁹

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות יום טוב, סימן תקיח)

ת. נוטלים עצים הסמוכים לדפני הסכך ומסיקין בהם. הגה: והוא הדין אם זרק חבילות על הסכך, דאינו בטלות לגבי הסכך אם דעתו להסיקן מתר לטלן משם.

¹⁴ ואינו דומה לסמוך לסכך, שהסכך אינו ארוג לפיכך הכל שווה העליון כחתונן, סכך הוא. רש"י.

¹⁵ משום דסבירא להו דמר אמר חדא ומר אמר חדא, ולא פליגי. ב"י.

¹⁶ וכתב הב"י שנראה מדבריו, דשמואל דאוקי מתניתין בסמוך לדפנות, לית ליה דרב מנשיא דאוקמה באיסורייתא, דכל שהוא על הסכך, חשוב כסכך, ופסק כשמואל.

¹⁷ או"ח תקיח. ת. בביאור הגר"א (ס"ק יט) ביאר, שהרמב"ם, ושו"ע בעקבותיו, פסקו כשמואל. והרמ"א סובר כשאר ראשונים הסוברים דלא פליגי. וראה ביה"ל (ד"ה והוא הדין). מקורות: רי"ף (טז ב בדפיו). רא"ש (סי' ג). רמב"ם (הל' שביתת יום טוב ב, ד). רי"ד (ל' ב'). אור זרוע (ח"ב, הל' יום טוב, סי' שס). ריא"ז (פ"ד, א, ד). רשב"א (עבוה"ק, בית מועד, ב, עמ' קפז).

¹⁸ ובכי הא אוקמה שמואל בירושלמי, דגרסינן התם: אלא מן הסמוך לה, שמואל אמר: בשלא נתכוון לעבותה. אבל נתכוון לעבותה, אסור.

¹⁹ ובדברי אור זרוע מבואר דשמואל דירושלמי לא קאי אסכך. וכתב בביה"ל (תקיח, ח, ד"ה זרק) דלכאורה פליגי האור זרוע אהא דרשב"א, ובסכך שלא בחבילות על כרחך מתבטלי ומתערב עם שאר סכך, אפילו הניחן להצניע. ואפשר דלא פליגי, והכל תלוי בכוונתו (וכשמתכוין לעבות, אסור. להצניע, מותר). וחילוקא דש"ס אינו אלא בסתמא (קנים הסמוכים לדפנות, מדלא ארגם עם הדופן מסתמא לא ביטלם. ושעל גבי הסכך, מסתמא מתבטלי). וסיים בביה"ל: ועיין בשו"ע הגר"ז (תרלח, סעי' ג-ד), שכתב לדבר פשוט דבלא איסורייתא, אפילו הניח כדי להצניע מתבטלי, ואסור ליקח ממנו משום סתירת אוהל (דלא כרשב"א)! וצ"ע לדינא. עכ"ל. מקורות: רשב"א (ל' ב', ד"ה כי תנן; עבוה"ק, בית מועד, ב, עמ' קפז). אור זרוע (ח"ב, הל' יום טוב, סימן שס).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

איסור עצי סוכה ונוייה בחג הסוכות

(ל' ב') תני רבי חייא בר יוסף קמיה דרבי יוחנן: (4) אין נוטלין עצים מן הסוכה, אלא מן הסמוך לה. (2) ורבי שמעון מתיר (אפילו מן הסכך. וכדמוקי לה בסוכה רעועה, דמסיק אדעתיה דנפלה, וכשנפלה למחר²⁰). ושון בסוכת החג (סוכות) בחג שאסורה (אפילו בחולו של מועד). ואם התנה עליה (לפני יום טוב), הכל לפי תנאו.

(ומקשה) ומי מהני בה תנאי?! והאמר רב ששת משום רבי עקיבא: מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה, שנאמר²⁴ "חג הסוכות שבִּעַת יָמִים לָהּ", **ותניא**: רבי יהודה בן בתירא אומר: מנין שכשם שחל שם שמים על החגיגה, כך חל שם שמים על הסוכה? תלמוד לומר: "חג הסוכות שבִּעַת יָמִים לָהּ"; מה חג לה', אף סוכה לה'!
אמר רב מנשיא בריה דרבא: סיפא אתאן לסוכה דעלמא. אבל סוכה דמצוה, לא מהני בה תנאה.

(ומקשה) וסוכה דמצוה לא?! **והתניא**: סככה כהלכתה, ועטרה בקרמים ובסדינין המצויירין, ותלה בה אגוזים, שקדים, אפרסקים, ורמונים, ופרכילי ענבים, יינות, שמנים, וסלתות, ועטרות שיבולים, אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג. ואם התנה עליהם, הכל לפי תנאו (מדקתני אסור להסתפק מהן, שמע מינה בטלי להו לגבי סוכה והוי להו כסוכה, וקאמר דתנאי מהני!).

אביי ורבא דאמרי תרוייהו: באומר 'איני בודל מהם כל בין השמשות', דלא חלה קדושה עליהו. אבל עצי סוכה דחלה קדושה עליהו, אתקצאי לשבעה²².

(ומקשה) ומאי שנא מהא דאתמר: הפריש שבעה אתרוגים לשבעת הימים: (4) אמר רב: כל אחת ואחת יוצא בה, ואוכלה לאלתר. (2) ורב אסי אמר: כל אחת יוצא בה (ביומה), ואוכלה למחר (ולא אמר באתרוג דמשום בין השמשות קמא ליתקצי כל שבעה, אלא לחד יומא)!

(ומתרץ) התם דמפסקו לילות מימים (שאין מצוותו בלילה), כל חד וחד יומא, מצוה באפי נפשיה הוא. הכא דלא מפסקו לילות מימים, כולהו יומי, כחדא יומא אריכתא דמי.

שיטות הראשונים

איסור עצי סוכה ונוייה כל שבעה מהתורה או מדרבנן: הקשו **תוספות** דבפרק קמא דסוכה (ט' א') משמע דעצי סוכה כל

²⁰ הלכך לרבי שמעון מוקצה ליכא, דאמרינן דעתיה מאתמול עלויה. ולתנא קמא לא אמרינן דעתיה עלויה בשום מידי דלא חזי בין השמשות. רש"י. אבל באינה רעועה מודה רבי שמעון דמוקצה היא, דאין אדם יושב ומצפה אימתי תיפול סוכתו. וכתב רשב"א: ואפילו למר בר רב יוסף דאמר (ראה לעיל כ"ז ב') חלוק היה ר' שמעון אפילו בבעלי חיים שמתו, לא דמיא סוכה לבעלי חיים דמיתה בבע"ח שכיחא.

²¹ ויקרא, פרשת אמור, כג, לד.

²² דלא דמו לסוכה לענין תנאה, ואף על גב דבטלי לגבה, דכי מהני תנאה, באומר מבעוד יום איני בודל מהם מהיות כוחי וזכותי בהם ליטלן כל שהות אורך של בין השמשות של ערב יום טוב, הלכך בשעת ביאת היום שהיתה קדושה צריכה לחול עליהם, לא חלה, לפיכך לא הוקצה; אבל עצי סוכה, שאינו יכול להתנות עליהם תנאי זה, שהרי על כרחו יבדל מהם בין השמשות, משום דסתר אהלא, ובין השמשות ספק יום טוב הוא, חלה קדושה עליה, ועל ידי קדושה זו הוקצה לשבעה. רש"י.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שבעה אסירי מדאורייתא²³, ובפרק כירה (שבת מ"ה א') משמע שהוא מדרבנן, והכא, מייתי דרשה דמסכת סוכה, ואפילו הכי משמע בסוף שמעתין, דלא אסירא אלא מטעם מוקצה!

ותירץ ר"י, דהא דאסירא מדאורייתא היינו בעודה קיימת, אסור ליטול ממנה עצים. אבל משנפלה, דבטלה מצותה, לא אסירא אלא מדרבנן. **ורבינו תם** מפרש דעצים של כדי הכשר סוכה (כגון ב' דפנות ושלישית אפי' טפח) חיילא קדושה עלייהו, ואסירי מדאורייתא. אבל היותר מכדי הכשר, לא מיתסרי אלא מדרבנן.

והר"ן כתב: איכא למידק דהכא גמרינן דסוכה אסורה מן התורה משום היקשא דחגיגה ובפרק במה מדליקין (כ"ב א') יהבינן טעמא להך ברייתא דנויי סוכה דתני אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג, משום בזווי מצוה. ובפרק כירה (מ"ה א') אמרינן דטעמא דסוכה ונוייה משום מוקצה!

ותירץ הר"ן בשם הרמב"ן, דכולהו איתנהו, דעצי סוכה כל ז' אסורין מן התורה כחגיגה. ונויי סוכה אסורין כל ז' משום בזווי מצוה. ובשמיני של חג, סוכה ונויין אסורין משום מוקצה (מגו דאתקצאי לביה"ש מחמת יום שעבר, אתקצאי לכולי יומא).

והוסיף הר"ן: ומיהו לאחר שעשה השיעור הצריך מן הדפנות, ונשלם הכשר הסוכה, אם אח"כ הוסיף דופן, משמע דלא מיתסרא. אבל עשאן לארבעתן סתם, כולם אסורות ומוקצות.²⁴

והשו"ע פסק **כרבינו תם ור"ן**. **והרמ"א** הוסיף, שאפילו נפלה אסורים, **כר"י**.²⁵

האם רק עצי הסכך אסורים או גם עצי הדפנות: דעת הרמ"א דהא דאסירי עצי סוכה, היינו דוקא הסכך. אבל עצי הדפנות, מישרי שרו.²⁶ ודעת רמב"ם ור"ן, שעצי סוכה שאסורים, אף דפנות בכלל, שגם הן צריכין להכשר סוכה. וכן פסק השו"ע.²⁷

האם מועיל תנאי בעצי סוכה: דעת הרמ"א דעצי סוכה לא מהני בהו תנאי כלל. וכן נראה מדברי הרמב"ם. ודעת רי"ף **ורשב"א**,²⁸ דתנאי מהני בין בסוכה עצמה בין בעיטוריה, כשאמר איני בודל מהם כל בין השמשות, דלא חיילא עלייהו קדושה.²⁹ **והשו"ע** פסק **כרא"ש**.³⁰

²³ מדרשות דרב ששת משום רבי עקיבא, ורבי יהודה בן בתירא שהובאו לעיל.

²⁴ בביה"ל (תרלח, ד"ה ואם) מאריך בביאור דברי הר"ן. ומסקנתו, דהר"ן סובר כרבינו תם ומרחיב תם ומפרש דבריו, אמנם בזה חלוק עליו, דלר"ת אפילו ביותר מכדי הכשר אסור על כל פנים מדרבנן, ואיהו סבירא ליה דלא מיתסרא כלל. ובוזה סבירא ליה לבי"ר כר"ן. עיי"ש.

²⁵ או"ח תרלח, א. מקורות: ר"ת ור"י (הו"ד בתוספות ורא"ש). תוספות (סוכה ט' א', ד"ה מנין; ביצה ל' ב', ד"ה אבל). רא"ש (סוכה, פ"ק, סי' יג; שו"ת הרא"ש כלל כד, סי' ט). רמב"ן (הו"ד בר"ן). ר"ן (ביצה, יז א בר"ף, ד"ה ומיהו; סוכה ד ב בר"ף, ד"ה ואיכא).

²⁶ דכל מאי דדרשינן מחג הסוכות, היינו דוקא בסכך, כדאמר (סוכה י"ב א') גבי פסולת גורן ויקב. רא"ש.

²⁷ או"ח תרלח, א. וכתב משנ"ב (ס"ק ד, על פי הט"ז) שמה שאין נאותין מהן לדבר אחר, היינו דרך ביטול, שבזה תיבטל קדושתה. אבל בעוד שהיא קיימת, אין איסור הנאה ממנה, כגון לסמוך או להניח עליה. עוד כתב בביה"ל (ד"ה בין) שנחלקו המפרשים אם לפי הרמב"ם הסוכה שגם הדפנות בכלל האיסור, אם איסורו מהתורה או מדרבנן. ומהר"ן משמע שאיסורו מהתורה. עיי"ש. מקורות: רא"ש (סוכה, פ"ק, סי' יג). רמב"ם (הל' סוכה ו, טו). ר"ן (ביצה, יז א בר"ף, ד"ה ועצי).

²⁸ הרשב"א (בחי'דושיו) מאריך, ומסיק דאפילו בעצי סוכה דמצוה מהני תנאי, דהא לא תני בה (בברייתא דתני רבי חייא בר יוסף, בראש הסוגיא) נוין, ולא מן הסמוך לה, ואפילו הכי קתני מותר. ומסיים: כן נראה לי להלכה, אלא שלמעשה צריך אני להתישב. אף על פי שנראה לי כן דעת הר"ף ז"ל, שלא כתב בהלכות דברי שמואל (בגירסת דפוס וילנא שלפנינו: רב מנשיא בריה דרבא, וראה דק"ס) דאמר סיפא אתאן לסוכה דעלמא, דאלמא הרב ז"ל מפרש ההיא סיפא דקתני 'ואם התנה עליה הכל לפי תנאו', אפילו אסוכה דמצוה.

²⁹ מחלוקת הראשונים נובעת מגירסתם בגמרא. בגירסה שהיתה לפני רי"ף, מקשה ומי מהני תנאי, והאמר רב ששת משום ר"ע מנין

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מתי עושה תנאו ומאיזה בין השמשות צריך להיות בודל: כתב בארחות חיים בשם הרמב"ן, שצריך לעשות תנאו סמוך לבין השמשות, ויאמר: איני בודל מהם כל בין השמשות של שמונה ימים³⁴. ומרש"י משמע שאפילו אם מתנה רק על בין השמשות של ערב יום טוב, מהני. והרמ"א פסק בארחות חיים³².

אמר אני מתנה עליהם לאכלם אימתי שארצה: דעת בעל הלכות גדולות ורשב"א, שאם התנה עליהם מתחילה בשעה שתלה אותן ואמר כשארצה אטול מהן, הרי זה מותר. וכן פסק הטור³³. אמנם הר"ן כתב דהא דמהני תנאה בנויין, דוקא באומר איני בודל, שלא ביטלו לגבי סוכה מעולם; אבל במתנה ואומר לכשארצה אטול לא מהני. דכיון דפעם אחת ביטלו לגבי סוכה, הוה ליה כסוכה ולא מהני בה תנאה. והשו"ע פסק ככה³⁴.

נוי סוכה לאחר שנפלו, כשלא התנה עליהם: דעת תוספות ורא"ש, שנוי סוכה אסור להסתפק מהם (כשלא התנה) אף לאחר שנפלו, אף בחול המועד³⁵. ודעת הגהות אשר"י, שאם נפלו בחול המועד, מותרים. והשו"ע פסק כרא"ש³⁶.

האם מועיל תנאי לנוי סוכה אף בעודם תלויים: דעת הרא"ש דתנאי מועיל בנוי סוכה אפילו בעודן תלויין, ולית בהו משום ביזוי מצוה כיון דהתנה עליהם³⁷. וכן נראה מדברי הרמב"ם. דעת בה"ג, תוספות, וסמ"ק, שלא התירו בתנאי, אלא לאחר שיפלו. ודעת הר"ן, שאפילו לאחר שיפלו, איכא משום ביזוי מצוה, כל שבעת הימים³⁸. והשו"ע פסק כרא"ש³⁹.

לעצי סוכה שאסורין בהנאה כל שבעה וכו', ודחי, ולא מהני בה תנאה? והתניא סככה כהלכתה וכו' משמע דלמסקנה סיפא ד'ואם התנה עליה הכל לפי תנאו', קאי אסוכת מצוה נמי. אבל בגירסה שהיתה לפני רש"י ורא"ש (והיא הגירסה בדפוס וילנא שלפנינו), לאחר שמקשה ומי מהני תנאה, מתרץ סיפא אתאן לסוכה דעלמא, אבל סוכה דמצוה לא מהני בה תנאי. והאי היא מסקנה דסוגיא. ומקשה ולא מהני בה תנאי וכו' ומתרץ, דלא דמו נויין לסוכה. דנויין נאסרים משום שמבטלן, לפיכך מהני תנאי. אבל סוכה על כרחו היא קדושה, מגזירת הכתוב דמה חג לה'. על פי הר"ן, עיי"ש.

³⁰ אור"ח תרלחב.

ואם אינו אומר כן, אם לא חל עליו האיסור בין השמשות של יום ראשון חל בשאר ימים ונמצא שלא הועיל לו תנאו של בין השמשות ראשון לשאר ימים. ואם לא אמר תנאי בבין השמשות ראשון תו לא מהני בהו תנאה, דכיון דחייל איסוריה בבין השמשות קמא ממילא חייל בכולהו, דכיומא אריכתא דמי.

אור"ח תרלחב. הבי"ה הביא את דברי הארחות חיים בשם הרמב"ן (בארחות חיים שלפנינו אין איזכור לרמב"ן, אלא כתב כן בשם 'ויש שהורו'). ולא הביא מי שחולק. והרמ"א הוסיף כן בתוך דברי השו"ע. מקורות: ארחות חיים (הל' סוכה, ס' מא). רש"י (ל' ב', ד"ה אביי).

שם אומר אני מתנה עליהן לאוכלן כשיפלו אינו כלום, אבל אם אמר אני מתנה עליהם לאוכלן אימתי שארצה, מהני שגם בין השמשות בכלל. וביאר בב"י, משום דבשעת ביאת היום שהיתה קדושה צריכה לחול עלייהו לא הוציא כחו וזכותו מהם, שגם הוא בכלל כל זמן שארצה אטול מהם הוא, הילכך לא חלה קדושה עלייהו ולא הוקצו ורשאי להסתפק מהם.

אור"ח תרלחב. מקורות: בה"ג (ס' יד, הלכות סוכה, פרק הישן). ר"ן (ביצה, יז א ברי"ף, ד"ה הלכך). רשב"א (ח' ל' ב', ד"ה אביי ורבא; עבוה"ק, בית מועד, בו, עמ' קצ).

דלכן אמרו בשבת מ"ה א', שנוי סוכה אסור להסתפק מהם משום דאתקצאי כו'. ולא סגי במה שמבואר, שבת כ"ב א', משום ביזוי דמשום ביזוי אין אסור אלא בעודן תלויים. ואי לאו טעמא דביזוי, הוי מותר בחול המועד, אפילו בעודן תלויין. והשתא דאסור בעודן תלויין משום ביזוי, אסור אף כשנפלו בחול המועד, דאיתקצאי למצוותו.

אור"ח תרלחב, (על פי ביאור הגר"א, ס"ק ת. ודלא כמהרש"א על תוספות, שבת כ"ב א'). מקורות: תוספות (שבת כ"ב א', ד"ה סוכה). רא"ש (שו"ת, כלל כד, ס' ט). הגהות אשר"י (שבת, פ"ב, ס' ז).

³⁷ וכן הייתי נוהג להתנות ולסלקם בעת הגשמים. רא"ש (בתשובה).

דאע"ג דאיסורא דנויין משום בזוי מצוה, מכל מקום כיון שטפלן לסוכה עשאן כמוהו. ואי מתהני מנייהו, אפילו לאחר שנפלו, איכא משום בזוי מצוה. הלכך אפילו התנה ליהנות ממנו לכשיפלו אין תנאו כלום. דכי היכי דסוכה אסירא כל זמן מצותה אפילו נפלה, נוייה נמי אסירי. ומיהו ביום ח' משמע ודאי דמהני תנאו לסוכה ולנוייה כל שנפלו, דכיון דלא מיתסרי אלא משום מוקצה, מהני בהו תנאה כי היכי דמהני בכל מוקצה. ר"ן.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי
השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות סוכה, סימן תרלח)

- א. עצי סכה אסורים כל שמונת ימי החג, בין עצי דפנות בין עצי סכך (ואפלו קיסם לחצץ בו שניו אסור) (מהרי"ל), ואין נאותין מהן לדבר אחר כל שמונת הימים, מפני שיום הז' כלו הסכה מקצה עד בין השמשות, והואיל והקצה לבין השמשות של שביעי הקצה לכל היום. **גה:** ואפלו נפלה הסכה, אסורים ולא מהני בה תנאי (טור); אבל עצים הסמוכים לסכה, מתרים ועין לעיל סימן תקי"ח סעיף ח'; ואם אחר שעשה השעור הצריך מן הדפנות ונשלם הכשר סכה הוסיף דפון, לא מיתסרא; אבל אם עשה ארבעתן סתם, כלן אסורות ומקצות. **גה:** וכל זה לא מירי אלא בסכה שישוב בה פעם אחד, אבל אם הזמינה לסכה ולא ישב בה, לא נאסרה, דהזמנה לאו מלתא היא (הגהות אשר"י פרק המביא).
- ב. וכן אכלים ומשקים שתולין בסכה כדי לנאותה, אסור להסתפק מהם כל שמונה, אפלו נפלו וביום טוב ושבת אסור לטלטלם דמקצים הם; (טור) ואם התנה עליהם בשעה שתלאן ואמר: איני בודל מהן כל בין השמשות של ח' ימים (בית יוסף בשם א"ח), הרי זה מסתפק מהם בכל עת שירצה, שהרי לא הקצה אותם ולא חלה עליהם קדשת הסכה ולא נחשבו כמותה; ודוקא שמתנה בזה הלשון, אבל אם אמר: אני מתנה עליהם לאכלם כשיפלו, אינו פלוג; ואם אמר: אני מתנה עליהם לאכלם אימתי שארצה, מהני, שגם בין השמשות בפלל. **גה:** וצריך לעשות התנאי קדם בין השמשות הראשון (דברי עצמו כסברת א"ח שהביא הבית יוסף, ולא כמהרי"ל). יש מן האחרונים שכתבו דבזמן הזה אין נוהגים להתנות (מהרי"ל), והכי נהוג בנויין התלוים בסכך; אבל בנויין שנותנים בדפנות, כגון סדינים המצירים, נוהגין לטלטלם מפני הגשמים אפלו בלא תנאי משום דיש אומרים דאין אסור אפלו בדפנות עצמן, כל שכן בנויין. ומפל מקום טוב להתנות עליהם (ד"מ). אם סכך בהדס או תלה בסכה אתרוג לנוי, מתר להריח בו, דלא הקצה מריח, רק שלא יגע בו, דאסור בטלטול; ויש אוסרים בהדס (ר"ן סוף פרק לולב הגזול) כדלקמן סימן תרנ"ג.

³⁹ או"ח תרלחב. מקורות: בה"ג (ריש פרק הישון). סמ"ק (סי' צג, בהגהות סמ"ק יא; הו"ד בהגהות מיימוניות). תוספות (שבת פרק כירה, מ"ה א', ד"ה ואם). רא"ש (שו"ת, כלל כד, סי' ט). ר"ן (יז א ברי"ף, ד"ה ומיהו). רמב"ם (הל' סוכה ו, טז).